

ТАСВИРИЙ САНЪАТ ЙЎНАЛИШИ ТАЛАБАЛАРИНИ КАСБИЙ ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШ

Raximova G.E.

Namangan davlat universiteti doktranti

Таянч сўзлар: касбий фаолият, ўқув дастур, ижодий фаолият, дастурий таъминот.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, образовательная программа, творческая деятельность, программное обеспечение.

Key words: professional activity, educational program, creative activity, software.

Замонавий меҳнат бозори, талабаларнинг малакаси ва касбий тайёр-гарлигига нисбатан юқори талабларни тақдим этиб, ўз навбатида, битирувчилар ўртасида рақобатнинг кучайишига олиб келади. Маълумки, фан ва техника жадал суръатлар билан ривожланаётган бугунги кунда кўплаб илмий билимлар, тушунча ва тасаввурлар ҳажми кескин ортиб бормокда. Бу бир томондан фан ва техниканинг янги бўлимлари ва соҳаларининг шаклланиши билан унинг дифференциациясини таъминлаётган бўлса, иккинчи томондан фанлар орасида ҳукмрон бўлган чегараларни бузиб, интеграция жараёнини вужудга келтирмокда. Хусусан, профессор-ўқитувчилар томонидан тасвирий санъат йўналиши талабаларини таълим ва тарбия бериш талабларига, уларни танлаган касбини онгли равишда эгаллашга тайёрлаш, шунингдек, ижодий меҳнат фаолияти ва ишлаш учун таълим жараёни қандай ташкил этилганига ўқув дастурлари, техник ва услубий таъминот ва бошқалар таъсир қилади. Шу билан бирга, ўқув жараёни талабаларнинг ўзига хос фаол билим олишга қизиқтирадиган, уларда хоҳиш-истакни уйғотадиган бўлса самарали бўлади. Ҳозирги кунда мамлакатнинг муваффақиятли ривожланишида замонавий таълимнинг ўрни ва аҳамияти катта. Шунинг учун таълимнинг энг муҳим вазифалардан бири уни модернизация қилиш, замонавий таълим стандартлари компетенциясига асосланган ёндашув асосида ташкил қилишдан иборат.

Бугунги кунда барча олий таълим муассасаларида ўқитиладиган барча фаннинг мазмуни намунавий дастурлар ва касбий таълим стандартларини инobatга олган ҳолда қуйидаги тамойиллар ҳамда талабларни белгилаши лозим:

– тегишли таълим йўналишларида қўлланиладиган фан ва тасвирий санъатни ҳозирги ҳолати ҳамда ривожланиш истикболларига мувофиқлаштириш;

– таълимни ва малакали мутахассисларни тайёрлашни ривожлантиришда ўқув жараёнини оптимал шакллантириш;

– умуман фаннинг илмий-техник асоси бўлган умумий ва касбий дидактика тамойилларини амалга ошириш;

– талабаларнинг тасавурини ва тафаккурини ривожлантирадиган ва танлаган касбига мувофиқ талабалар салоҳиятини шакллантиришга ҳисса қўшадиган таркибий қисмларнинг мавжудлиги ва ҳ.к.

Ушбу талаблардан келиб чиқиб тасвирий саънат таълим йўналиши:

– талабаларни касбий фаолиятга тайёрлаш жараёнида машғулотлари ташкил этишнинг турли шакллари (масофавий, маъруза-семинар, интегратив ва бошқа) ва методларини (тарғибот-ташвиқот ва ҳодисавий) қўллаш;

– талабаларни касбий фаолиятга тайёрлаш жараёнига мультимедиа-ли ўқитиш воситалари ва ўқитишнинг кўргазмали воситаларини (расмлар, чизмалар, фото, видео, плакатлар, тасвирий белгилар ва бошқалар) жорий этиш;

– бўлажак касбий фаолият соҳасида билим, кўникма, малака ва компетенцияларни эгаллаш бўйича талабаларнинг билиш-касбий фаоллигини ривожлантириш.

Қолаверса тасвирий саънат таълим йўналиши талабаларини касбий фаолиятга тайёрлаш жараёнида мустақил таълим орқали ҳам ривожлантириш мумкин. Маълумки мустақил ишларнинг барча шакллари бажаришда ўқув-услубий ва электрон воситалари талаб этилади. Талабаларнинг мустақил ишларини ташкил этиш ўқитувчи фақат керакли маъруза материалларини тақдим этиш билангина чекланиб қолмай, балки мустақил ишларни бажаришда ахборот коммуникация тухнологияларидан, интернет манбаларидан ва бошқа қўлаб замонавий таълим воситаларидан фойдаланиш бўйича кўрсатма ва тавсияларни ишлаб чиқиш лозим. Шу билан бирга, талабаларнинг мустақил ишларининг ўзига хос хусусияти шундаки, талабалар мустақил равишда янги билимларни мустахкамлашади.

Олий таълим муассасалиринг янги ўқув таълим дастурларига ўтиши, ушбу дастурларни мутахассисларнинг малака талабларига мувофиқ шакллантириши талабанинг мустақил ишига янгича ёндашувларни талаб қилади. Олий таълимнинг янги стандартига мувофиқ ўқув жараёнида мустақил иш мутахассиснинг касбий зарур билим ва кўникмаларни эгаллаши учун вақтнинг 50 фоизигача ажратилади.

Мустақил таълимни самарали ташкил қилиш учун ахборот-коммуникация технологияларининг турли воситаларидан фойдаланиш мумкин. Жумладан, электрон курслар, электрон таълим тизимлари, видео маърузалар, веб-семинарлар, электрон тестлар ва бошқалар. Бу воситалардан ташқари, ҳозирги вақтда замонавий ва ихчам мобил технологиялар ҳам мавжуд. Талабаларнинг мустақил таълимни мобил технологиялар асосида ташкил этишда биринчи навбатда муайян вақт ва жойга боғлиқ бўлмаган ҳолда таълим материаллари ўрганилади. Бу талабани ўрганиши керак бўлган маълумотларни олишга имкон беради.

Талабаларда мустақил иш жараёнида интерфаол таълим методлари асосида дидактик компетенцияни такомиллаштириш имкониятлари бугунги кунда кенгайиб бормоқда. Шу сабабли биз олий таълим муассасаларида улардан фойдаланиш имкониятлари ва технологиялари ҳақида маълумотларни юқорида баён этдик. Замонавий олий таълим субъектив тайёргарликни ривожлантиришни таъминлайдиган технологияларга қаратилган бўлиб, уларсиз рақобатбардош мутахассисни деярли имконсиз қилиш мумкин.

Мустақил иш фақат маълум бир тарзда ташкил этилганида ижобий натижани беради, яъни у тизимни англайди. Тизим дидактиканинг асосий тамойилларига ва, авваламбор, кириш ва тизимлилик тамойилларига, назариянинг амалиёт билан боғланишига жавоб бериши керак.

Мустақил ишнинг элементлари ўқув мақсади ва мазмуни жиҳатидан турлича бўлиши керак. Бу масалада ижодий фаолият принципи, шунингдек, талабаларга табақалаштирилган ёндашув тамойили катта аҳамиятга эга.

Мустақил иш учун топшириқлар талабаларни қизиқтириши керак. Талабаларнинг мустақил иши ўқув жараёнига тизимли ва мунтазам равишда киритилиши керак. Талабалар ҳар қандай мустақил ишларни бажаришда етакчи рол ўқитувчига тегишли бўлиши керак.

Дидактик мақсад бўйича мустақил ишларнинг барча турларини беш гуруҳга бўлиш мумкин.

1) янги билимларни эгаллаш, турли манбалардан мустақил равишда мустақил равишда билим олиш қобилиятини эгаллаш;

2) билимларни мустаҳкамлаш ва такомиллаштириш;

3) ўқув ва амалий муаммоларни ҳал қилишда билимларни қўллаш қобилиятини ривожлантириш;

4) кўникма ва амалий кўникмаларни шакллантириш;

5) ижодий табиатни шакллантириш, билимларни мураккаб вазиятда қўллаш қобилияти (1-расм).

Ҳозирги вақтда баъзи ўқув фанларида дарс машғулотлари ҳажми камаймоқда, шу сабабли талабаларнинг мустақил ишларининг роли ошиб бормоқда. Бундай ишларнинг самарали бўлишининг муҳим шарти талабаларни дарсликлар ва ўқув қўлланмалар билан таъминлаш, аммо зарур адабиётлар билан бир қаторда, талабаларнинг мураккаб материални бошқариш қобилияти ва ўқув материални ўрганиш устидан назоратни ташкил этиш билан боғлиқ қийинчиликлар юзага келади. Мустақил ишнинг мазмуни ва ташкил этилиши замонавий ўқитиш тизимининг энг жиддий муаммоларидан биридир.

Инновацион технологиялар қуйидаги асослар бўйича аниқланади:

– бу объектив равишда янги педагогик технологиялар бўлиб, улар педагогик ижод маҳсулидир;

– бу янги шароитларда қўлланиладиган ва ўқувчиларнинг маълум ёшига, ўқув даражаси ва шакли, ўқув предмети (соҳаси)га мослаштирилган таниқли таълим технологиялари.

Хулоса ўрнида айтиш мумкунки, бугунги кунда олий таълим тизимида мустақил таълим ўзининг принциплари, қонуният ва амалга ошириш методларига эга бўлиб, талабадан мустақил илмий-ижодий ёндашувларни талаб этади.

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда мустақил иш жараёнида таълим самарадорлигини ошириш, ўқитишнинг интерфаоллигини таъминлаш,

1-расм. Тасвирий санъат таълим йўналиши талабаларини касбий фаолиятга тайёрлашда мустақил ишларнинг турлари

талабаларни мотивация қилиш мақсадида ўқув-услубий ва электрон воситалари мажмуини яратишда:

- ўқув фанларини ўқитишнинг ўзига хос томонларини инобатга олиш;
- кўргазмалиликни маълум бир тартибда бажариш;
- фан ўқув мулоқоти асосларини ташкил этиш;
- мулоқот иштирокчилари ўртасидаги ўзаро бевосита алоқа боғлиқликни эътиборга олиш мақсадга мувофиқдир.

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПФ-4947- сон Фармони. 2017 йил 7 февраль.
2. ЮНЕСКО нинг «Олий таълимни ислоҳ қилиш ва ривожлантириш» дастурий хужжати <https://unesdoc.unesco.org/ark/48223/pf0000143349>
3. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqola talabalarning malakasi va kasbiy tayyorgarligiga, o'z navbatida, bitiruvchilar o'rtasidagi raqobatga, tasviriy san'at bo'yicha talabalarning o'quv jarayoniga ta'lim va tarbiya talablariga, tanlagan kasbini ongli ravishda egallashiga, shuningdek, o'quv jarayoniga yuqori talablarni qo'yadi. ijodiy ish va mehnat qanday tashkil etilganligi, o'quv dasturlari, texnik va uslubiy ta'minoti, shuningdek, o'quvchilarning tasavvur va tafakkurini rivojlantiruvchi hamda o'quvchilarning tanlagan kasbiga muvofiq salohiyatini shakllantirishga hissa qo'shadigan tarkibiy qismlar mavjudligiga e'tibor qaratildi.

РЕЗЮМЕ

В данной статье представлены высокие требования к квалификации и профессиональной подготовке студентов, в свою очередь, конкуренция среди выпускников, образовательный процесс студентов изобразительного искусства к требованиям воспитания и обучения, сознательного занятия выбранной профессией, а также образовательный процесс по творчество и труд. ориентированы на то, как организованы образовательные программы, техническое и методическое обеспечение, а также на наличие компонентов, которые развивают воображение и мышление студентов и способствуют формированию потенциала студентов в соответствии с выбранной ими профессией.

SUMMARY

This article presents high requirements for the qualifications and professional training of students, in turn, competition among graduates, the educational process of visual arts students to the requirements of education and training, to consciously occupy their chosen profession, as well as the educational process for creative work and work. focused on how it is organized, educational programs, technical and methodological support, as well as the existence of components that develop the imagination and thinking of students and contribute to the formation of students' potential in accordance with their chosen profession.